

Uşaqlarla qrup işi nəticəsində mümkün dəyişikliklər:

- öz emosional vəziyyətlərini dərk etmək, başqalarının emosiyalarını fərqləndirmək, emosiyaları şifahi plana çevirmək bacarığı;
- uşaqlarda müsbət münasibətin formalaşması ,özünə inam, özünə hörmətin artması;
- narahatlıq, aqressivlik səviyyəsinin azalması, qorxuların aradan qaldırılması;
- uşaqlar tərəfindən psixo-emosional və əzələ gərginliyini aradan qaldırmaq üçün ən sadə bacarıqları mənimsəmək.

Ədəbiyyat:

1. Əliyeva Ş. Məktəbəqədər təhsildə müasir pedaqoji texnologiyalar. (metodik vəsait) Bakı, 2020, 102 səh.
2. Əliyeva S.A. Məktəbəqədər təhsildə müasir təlim texnologiyaları (dərslər vəsaiti) Bakı 2022, 146 səh.
3. Zeynalova Z.Ə., İsmayılova A.İ. Məktəbəqədər yaşlı uşaqların təhsilində müasir pedaqoji texnologiyalar. Dərs vəsaiti. Bakı 2024, 224 səh.

AZƏRBAYCANDA KİÇİK BİZNES QURUMLARININ MÖVCUD VƏZİYYƏTİ

Məmmədova Fatimə Çingiz qızı
Elmi rəhbər: Xəlilova Xəyalə Qəmbər qızı
Mingəçevir Dövlət Universiteti

Kiçik və orta biznes müəssisələrinin maliyyə imkanları, maliyyələşdirmə mənbələrinin quruluşu, onların iqtisadi və investisiya fəallığına mühüm təsir göstərir. Hazırda Azərbaycanda kiçik və orta sahibkarlara dövlət, özəl beynəlxalq maliyyə köməyi sistemi fəaliyyət göstərir. Müstəqillik illərində kiçik və orta müəssisələrə maliyyə köməyi sahəsində müəyyən müsbət təcrübə toplanmışdır. Lakin bütün bunlara baxmayaraq, öz potensialına görə ölkənin iqtisadiyyatında mühüm rol oynayan kiçik və orta sahibkarların maliyyə vəsaiti mənbələrindən yetərinə istifadə etməsi məhdud xarakter daşıyır. Bu məhdudluq uzun və qısamüddətli kreditlərin əldə olunmasında da özünü göstərir. Azərbaycanda həlli tələb olunan mühüm vəzifələrdən biri kiçik və orta biznesin investisiya fəaliyyətinin fəallaşdırılması və bu bölməyə maliyyə resurslarının cəlb olunması imkanlarının genişləndirilməsidir. Kiçik və orta sahibkarların öz pul yığımını imkanlarının olmaması, dövlət büdcəsindən bu sektora vəsait yönəltmək imkanlarının məhdudluğu, kommersiya banklarının öz kredit resursları, o cümlədən beynəlxalq və xarici maliyyə institutlarının kredit resursları üçün faiz dərəcəsinin yüksək olması, təminat və girov çətinlikləri kiçik və orta biznesin maliyyələşdirilməsini çətinləşdirir.

Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycanda kiçik və orta biznesin inkişafına təsir edən amillər içərisində maliyyə amilləri bazar iqtisadiyyatına keçidin bütün dövrü

ərzində ən zəif təsur qüvvəsini malik olmuşdur. Bu, bir tərəfdən maliyyə resurslarının məhdudluğu ilə izah olunursa, digər tərəfdən verilən kreditlərin səmərəsiz istifadəsi, geri qaytarılmaması ilə izah oluna bilər. Kiçik və orta biznesin fəaliyyətinin maliyyələşdirilməsinin əsas mənbələrinə dövlət büdcəsi vəsaiti, kommertiya banklarının kredit resursları, beynəlxalq və xarici bankların və maliyyə institutlarının kredit xətləri aiddir.

Azərbaycanda kiçik və orta sahibkarlara dövlət maliyyə köməyinin iki mexanizmi təşəkkül tapmışdır.

I mexanizm fermer təsərrüfatlarına subsidiya formasında kredit güzəştləri verilməsidir. Bu mexanizm vasitəsilə fermer təsərrüfatlarının kommertiya banklarından aldıkları kreditin faizinin büdcə vəsaiti hesabına fermerlərin əvəzinə ödənilməsi təmin olunmuşdur.

II mexanizm kiçik sahibkarlığa investisiya yardımının həyata keçirilməsidir. Bu məqsəd üçün dövlət büdcəsindən vəsait ayrılması nəzərdə tutulur. Bu vəsait sahibkarlığın prioritet istiqamətləri üzrə investisiya layihələrinə müsabiqə əsasında güzəştli uzunmüddətli kredit formasında yönəldilir. Kredit istehsal məqsədlərinə verilir.

Lakin hazırda respublikada istehsal sahəsində sahibkarlıq fəaliyyətinin, kredit təminatı məsələsinin çətinlikləri kiçik və orta sahibkarlar üçün maliyyə vəsaitinin bu mənbələrindən də tam istifadəyə imkan vermir. Kiçik və orta biznes üçün maliyyə vəsaitinin mühüm mənbəyi kommertiya banklarıdır. Son dövrlərdə bu istiqamətdə ayrılmış kreditlərin quruluşunda uzunmüddətli kreditlərin payı artmışdır. Bu da kiçik və orta sahibkarlığın inkişafına əhəmiyyətli təsir göstərmişdir. Kiçik və orta biznesin maliyyə vəziyyətindəki çətinliklər də onların inkişafına mənfi təsir göstərən amillərdən olmuşdur.

Kiçik biznesin inkişaf sahəsində beynəlxalq regional və xarici dövlətlərin milli təşkilatları ilə əməkdaşlıq genişləndirilmişdir. Bunlarla yanaşı ölkə iqtisadiyyatında hökm sürən makroiqtisadi sabitliyin yaratdığı imkanlardan kiçik biznesin inkişafının sürətləndirilməsi məqsədləri üçün tam istifadə olunmamışdır. Sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olanların sayı mövcud imkanlardan azdır. Özəl sektorun ölkə iqtisadiyyatında xüsusi çəkisi yüksək olsa da, bu bölmədə hələlik strateji cəhətdən mühüm olan struktur formalaşdırıcı potensiala malik müəssisələr zəif inkişaf edir. Kiçik biznes sektorunun ölkənin ixrac potensialının gücləndirilməsinə və strukturunun təkmilləşdirilməsinə təsiri məhduddur. Sahibkarın regional inkişafının hazırkı səviyyəsi ölkənin mövcud potensialı üzrə uyğun gəlmur. Daxili istehsalçılar arasında əlaqələr zəif inkişaf edir və kiçik biznesə iri müəssisələrin kooperasiya və inteqrasiyası zəruri səviyyəyə çatmamışdır.

Dünya təcrübəsində olduğu kimi Azərbaycanda da kiçik biznesin inkişafının sürətləndirilməsi, bu sektorun səmərəli bazar iqtisadiyyatı sisteminin formalaşdırılması və beynəlxalq iqtisadi mühitə uyğunlaşdırılması, ölkənin iqtisadi və sosial problemlərinin həllində rolunun genişləndirilməsi dövlətin iqtisadi siyasətinin öncül istiqamətlərindən birini təşkil edir. Bu məqsədlə kiçik biznes sektorunun inkişafına dövlət köməyi tədbirlərinin çərçəvəsi genişləndirilir və onların ünvanlılığı gücləndirilir.

Proqramın birinci bölməsi sahibkarlığın dövlət tənzimlənməsinin

təkmilləşdirilməsi məsələlərinə həsr olunmuşdur. Burada xüsusi razılıq (lisenziya tələb olunan fəaliyyət növlərinin siyahısına vaxtaşırı baxılması və lisenziya sisteminin, kiçik biznes sferasında istehsal olunan məhsulların və xidmətlərin sertifikatlaşdırılması qaydalarının təkmilləşdirilməsi, kiçik biznesə məhsulların standartlaşdırılmasının, sertifikatlaşdırılmasının həyata keçirilməsi sahəsində metodiki və təşkilati köməyin göstərilməsini, kiçik biznes subyektlərinin müəyyən edilməsi meyarlarının təkmilləşdirilməsini, dövlət ehtiyacları üçün məhsul istehsalı və işlərin (xidmətlərin) görülməsi üzrə sifarişlərin yetinə yetirilməsində kiçik biznes subyektlərinin inkişafı mexanizmlərinin yaradılmasını nəzərdə tutur.

Beləliklə, sosial – iqtisadi inkişafın müasir mərhələsində bazar strukturlarının, xüsusilə, kiçik və orta biznes sektorunun inkişafı ölkənin bir sıra problemlərinin həll edilməsinə mühüm təsir göstərir. Bu iş əhəmiyyətli dərəcədə kiçik sahibkarlığın investisiya imkanlarının artırılmasından asılıdır. Odur ki, sosial – iqtisadi inkişafın bütün mərhələlərində bu məsələnin prioritetliyinin diqqət mərkəzində saxlanması və kiçik biznesin investisiya imkanlarının artırılmasına dövlətin davamlı və çoxşaxəli köməyi və təsiri məqsədəuyğun və olduqca zəruridir.

Ədəbiyyat:

1. Abbasov A.B. və b. Biznesin təşkili və idarə edilməsi. Dərslük. Bakı, “İqtisad Universiteti” nəşriyyatı, 2011.
2. Bayramov A. Biznes və menecmentin əsasları. Bakı: “Nurlan”, - 2018, - 180 s
3. Həsənov H.S. Sahibkarlıq strukturları. Bakı. Azərnews, 2007.
4. İmanov Ə.Ş. Kiçik sahibkarlıq. Bakı, “Elm”. 2009
5. Məhərrəmov A.M. Sahibkarlıq: nəzəriyyədən praktikaya. Bakı, 2009.

ESTETİK TƏFƏKKÜRÜN ONTOLOJİ ƏSASI KİMİ QEYRİ-REAL MƏZMUNUN VƏ VİRTUAL REALLIĞIN TƏZAHÜRÜNÜN MƏNƏVİ MAHIYYƏTİ

*Məmmədova İranə Oqtay qızı
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti*

Estetik təfəkkürün ontoloji əsası kimi biz iki əsası - qeyri-real məzmunu və virtual reallığı götürdükdən bu əsasların hər biri ayrıca bir hesab ediləcək. Qeyri-realizm anlayışının ümumiyyətlə fəlsəfəyə və elmə daxil edilməsi 1924-cü ilə təsadüf edir və mənşəyi alman təhsilli ispan filosofu və sosioloqu Xose Orteqa-i-Qassetə (1883-1955) borcludur. Orteqa-i-Qasset “İncəsənətdə baxış nöqtəsi” əsəsində qeyri-realizm konsepsiyasını irəli sürmüş və bədii yaradıcılığı bu konsepsiya əsasında təhlil etmişdir. Qeyri-real anlayışını hələ reallaşmamış kimi xarakterizə edən Orteqa-i-Qasset qeyri-real və ideal anlayışlarını müəyyən mənada paralel aparır. O, hesab edir ki, rəssam cisimlərdə obyektivləşməyən və empirik reallıqda öz təcəssümünü tapmayan ideali kəşf edir. Orteqa-i-Qasset obyektlərdə obyektivləşməyən və empirik reallıqda öz təcəssümünü tapmayan bu ideali, bu mahiyyəti real hesab edir. Orteqa-i-Qasset sənət əsəri yaradan rəssamın məqsədini reallığın arxasındakı qeyri-realı kəşf